

מראות¹ – גיליון 7

זרועות התמנון של מערך ההתנגדות

06.12.2006

במסמך "הקוד של ישראל פוצח; הטרור הוא בעיה קיומית", מכון ראות טען כי ישראל מתמודדת כיום עם אתגר ביטחוני מסוג חדש המגולם ב"מערך ההתנגדות"².

מערך ההתנגדות חושף משבר במדיניות הביטחון הלאומי של ישראל, שכן באמצעות טרור הוא לא מאפשר לישראל להגיע לכל הישג צבאי או מדיני המיועד למנוע את האיום המגולם ביצירתה של מדינה אסלאמית אחת במקום ישראל.

ואולם, מערך ההתנגדות אינו רק "בעיה ישראלית", שכן שהוא גורם לחשש ואי-יציבות גם בקרב מדינות האזור. גיליון זה של מראות מביא מגוון של ציטוטים ודיווחים המצביעים על מאפייניו העיקריים של מערך ההתנגדות, ובכללם את אופיו המערכתי ואת שאיפתו לערער או להשתלט על הישויות המדיניות המקומיות בעידודה של איראן.

הציטוטים המובאים מטה מתייחסים למספר שחקנים של מערך ההתנגדות ובעיקר לתנועת החמאס והחזבאללה ולקשריהם עם איראן וסוריה.

האופי המערכתי של התופעה

מערך ההתנגדות הינה תופעה מערכתית, המורכבת ממספר מדינות ושחקנים לא-מדינתיים הפזורים במספר מדינות. לשחקנים השונים יש תחושה של שותפות גורל הגוזרת שיתוף פעולה מערכתי חוצה גבולות.

■ מפקד בצבא המהדי העיראקי³ אמר על 300 מחייליו שנלחמו לצד החזבאללה בלבנון: "הם המאומנים ביותר בצבא המהדי". גורם בכיר במערך המודיעין האמריקאי הצהיר בהקשר זה כי "[צבא המהדי] מקיים קשרים עם חזבאללה ומאפשר לו להתאמן בעיראק [...] וחיילים מהצבא המהדי נוסעים ללבנון" (ניו-יורק טיימס, 28/11/06).

■ דו"ח של האו"ם ציין כי חזבאללה סייע לאמן 700 לוחמים סומלים, כשאיראן וסוריה סיפקו את כלי הנשק הדרושים לכך. (ניו-יורק טיימס, 15/11/06).

■ ראש הלשכה המדינית של החמאס חאלד משעל, הצהיר כי למרות שחמאס וחזבאללה פועלות בשתי זירות שונות, "אנחנו שותפים בתוכנית ההתנגדות" (Ynet 14/11/06).

■ נשיא איראן אחמדינז'אד וחאלד משעל הסכימו על שיתוף פעולה בין איראן, הרשות הפלסטינית וחזבאללה ועל תמיכה כלכלית של איראן בפלסטינים (הארץ, 5/2/06).

■ סגן ראש התנועה האסלאמית הסודאנית הכריז: "אני אומר לחמאס... אנו תומכים בכך עם כסף, עם גברים, עם נשים, אנו תומכים בכך עם התקשורת, אנו תומכים בכך עם מדיניותנו, ועם כל מה שיש לנו. אנו תומכים בכך עם נשמותינו" (אל-גיזירה, 14/2/06, תורגם לאנגלית על ידי memri.org).

■ ראש אוניברסיטת אל אימאם בתימן עבד אל-מג'יד אל-זינדאני, אמר באירוע התרמה לחמאס בנוכחות משעל: "התמיכה שאנו מסוגלים להעניק בעת הנוכחית היא כסף... אני תורם 200,000 ריאל לאחים שלי [בממשלת] חמאס. ממשלת חמאס היא הממשלה הנוכחית של העם הפלסטיני" (אל-גיזירה, 23/3/06, תורגם לאנגלית על ידי memri.org).

¹ מראות הוא מוצר של מכון ראות המאגד אסופת ציטוטים ומובאות ממקורות גלויים, המצביעים על מגמה מדינית בעלת משמעות אסטרטגית ארוכת טווח.

² מערך ההתנגדות הוא תופעה שבה מספר שחקנים פוליטיים חותרים לקדם סדר יום רדיקלי באמצעות שיתוף פעולה חוצה גבולות, שימוש בטרור ובאלימות ולעיתים על ידי ניסיון להשתלט על מוסדות השלטון בישויות בהם פועלים. במקרה של ישראל, מערך ההתנגדות מהווה איום ביטחוני ומדיני חדש, משום שבאמצעות טרור פלסטיני ולבנוני הוא מונע כל הישג מדיני או צבאי של ישראל.

³ צבא המהדי בעיראק היא מיליציה בראשותו של איש הדת השיעי, מוקתדא א-סאדר. סאדר גם שולט ב-30 מתוך 128 המושבים בפרלמנט העיראקי השייכים לברית המאוחדת העיראקית אשר מהווה רוב בפרלמנט.

השתלטות ו/או ערעור של חשטרים חקויים

השחקנים במערך ההתנגדות מכירים בחשיבות של המוסדות הרשמיים של המדינה, ולכן, אינם בהכרח קוראים תיגר על המערכת הפוליטית המקומית אלא מנסים להשתלט עליה מבפנים. תוך כך, הם מערערים על הלגיטימיות של ההרכב של הגוף המוביל את המערכת הפוליטית לייצג את העם או המדינה עליה הם מנסים להשתלט.

המקרה הפלסטיני

חמאס שואף להשתלט על התנועה הלאומית הפלסטינית באמצעות השתלטות על אש"ף, הנציג הלגיטימי הבלעדי של העם הפלסטיני. לפיכך, ניצחון חמאס בבחירות למועצה המחוקקת של הרשות הפלסטינית הוא רק בבחינת השלב הראשון בדרך להשתלטות על התנועה הלאומית הפלסטינית כולה.

חמאס טוען כי אש"ף בהרכבו הנוכחי אינו לגיטימי כיוון שתנועת הפת"ח שולטת בו ולחמאס אין בו ייצוג. לכן, החמאס דורש ביצוע רפורמה באש"ף שתשקף את כוחה של החמאס לפי תוצאות הבחירות ברש"פ.

■ משעל והנייה נפגשו עם נציגים של הפלגים הפלסטינים השוהים בדמשק, כולל אלו שאינם חלק מאש"ף. משעל הצהיר כי תוך כשבועיים תכנס ועדה מכינה, שתפעל לשיקום ולהחייאת מוסדות אש"ף, כפי שסוכם בין הפלגים הפלסטינים בתחילת 2005 ([הארץ](#), 6/12/06).

■ ד"ר עאטף עדואן, השר לענייני פליטים מטעם חמאס, פתח במתקפה חריפה נגד חברי הוועד הפועל של אש"ף ותיאר אותם כ-"חבורת קשישים המייצגים את עצמם בלבד, ומטרתם היא לבצע את מדיניות ארה"ב אפילו על חשבון העם הפלסטיני" ([מען](#), 3/12/06).

■ חמאס דורש עריכת רפורמות באש"ף כתנאי להצטרפותו לארגון (הארץ, 7/2/06).

■ דובר החמאס, מוסא אבו-מרזוק: " הצעד הבא שלנו יהיה לערוך רפורמה באש"ף ולארגן אותו מחדש על בסיס עקרונות הולמים" (הטלוויזיה המצרית, מתורגם לאנגלית על ידי memri.org 13/2/06).

■ דובר החמאס, סמי אבו זוהרי: "חמאס רואה באש"ף את מקור הסמכות [המדיני] הפלסטיני הלגיטימי, אבל [חמאס] דורש שהוא יעבור רפורמות" (Arabic BBC, 23/3/06).

■ משעל הצהיר: "באשר לאש"ף, כפי שאמרתי, לזמן מה אנו מנסים לערוך רפורמה בארגון... כך שהוא יוכל להיות בית פלסטיני לכולם, ומקור סמכות, בתוך ומחוץ [לשטחים הפלסטיניים]" (טלוויזיית אל-ג'זירה, 29/1/06, מתורגם לאנגלית על ידי [memri.org](#)).

המקרה הלבנוני

חזבאללה אינו מעוניין בהכרח בהשגת שליטה מלאה על הממשלה הלבנונית כבר בשלב הנוכחי. דרישת החזבאללה בהפגנות הרחוב היא לשנות את הרכב הממשלה, כפי שנקבע בהסכם טאאיף, כך ששליש מהשרים בממשלה יהיו שיעים. נוכחות שיעית כזאת תזכה את החזבאללה בזכות וטו על ההכרעות החשובות בממשלה.

■ מזכ"ל החזבאללה נסראללה אמר ברשת אל-מנאר: "הכישלון של הממשלה הוא תוצאה של היותה ממשלה של מחנה אחד. בלבנון בהרכבה האתני והרב גוני שלה, מחנה אחד אינו יכול לשלוט. הממשלה הזאת הוכיחה שהיא לא מסוגלת לקיים את התחייבויותיה והיא נכשלה, לכן אנחנו קוראים לממשלת אחדות" ([Ynet](#), 30/11/06).

■ אחד מראשי החזבאללה צפי אל-דין: "אין לנו בלבנון ממשלה לגיטימית חוקתית, שכן מה שקיים היא קבוצה הטוענת שהיא ממשלה. מה שקיים היא קבוצה הגוזלת את השלטון... (אתר ההתנגדות האסלאמית בלבנון 24.11.06, מתוך [memri.org](#), 30/11/06).

■ סגנו של נסראללה נעים קאסם באל-מנאר: " מה שאנו רואים הוא שקיימת כאן ממשלה שאיבדה את הלגיטימיות החוקתית שלה ואת האופי החוקתי שלה והיא עדיין מתכנסת ומקבלת החלטות שאין להן כל ערך מעשי משום שהן מנוגדות לחוקה. לכן, כל עוד הממשלה אינה חוקתית גם ישיבותיה אינן חוקיות..." (אתר ההתנגדות האסלאמית בלבנון 27.11.06, מתורגם על ידי [memri.org](#)).

■ אתר חזבאללה: "מה [ניתן לעשות] לאחר השתלטותה של ממשלה לא חוקתית על הרשות המבצעת במדינה?... [השרים השיעים] הסירו משלטון של [אל-סניורה] את הלגיטימיות החוקתית שלו ע"י כך שהם התפטרו ממשלה שאינה עונה עוד על השאיפות של הרוב הגדול של הלבנונים, ועניין החלפתה הפך לדרישה שלא ניתן לחזור ממנה..." ([memri.org](#), 19/11/06).

■ נעים קאסם: "הממשלה הנוכחית... אינה חוקתית והחלטותיה הינן בלתי חוקיות. אם היא... ממשיכה לתפקד למרות חוסר הסמכות המוחלט שלה, אז יש לשפוט אותה... יש להאשים את הממשלה הזו... בכל

מה שקורה במדינה הזו" ([אתר האינטרנט של ההתנגדות האסלאמית הלבנונית](#)), מתורגם לאנגלית על ידי memri.org, 19/11/06.

נעים קאסם: "או שנמתין בסבלנות כדי לתת הזדמנות לשיחות לשאת פרי... או שנשקול עם בעלי בריתנו תוכנית להביע מחאה, אשר תהיה רחבה, בעזרת אללה" (ניו-יורק טיימס, 12/11/06).

החשש האזורי והתמיכה של איראן וסוריה

מערך ההתנגדות מהווה איום לא רק עבור ישראל אלא גם עבור מדינות אחרות באזור כגון ערב הסעודית, ירדן ומצרים. איראן, ובמידה מסוימת גם סוריה, תומכות בארגוני ההתנגדות כחלק מהמאבק על שליטה אזורית וחתירה ליצירת "סהר שיעי"⁴.

דובר הבית הלבן הצהיר כי "יש דאגה גוברת בעקבות ראיות רבות שממשלות סוריה ואיראן, חזבאללה ובעלי בריתם מכינים תוכניות להפלת הממשלה הלבנונית אשר נבחרה באופן דמוקרטי" (ניו-יורק טיימס, 2/11/06).

יו"ר הפרלמנט הלבנוני, נביה ברי בפגישה עם נשיא איראן ועם מנהיגה הרוחני: "למרות שארה"ב והישות הציונית מנסות לבלום את ההשפעה הרוחנית של איראן באזור, הרפובליקה האסלאמית האיראנית תהיה הכוח העיקרי בשלב החדש" (אל-מסתקבל (לבנון) 15.11.06, מתוך memri.org 19/11/06).

הגנרל האמריקאי היידן בקונגרס: "... אין לי ספק כי האיראנים משפיעים לרעה על המצב בעיראק." גורם בכיר במודיעין האמריקאי: "נראה כי התקבלה החלטה אסטרטגית על ידי דמשק, טהרן [ו]חזבאללה, לתמוך יותר בסאדר על מנת ללחוץ על ארה"ב (ניו-יורק טיימס, 28/11/06).

מוקתדא א-סאדר נסע לאיראן והצהיר כי צבא המהדי שלו יגן על הרפובליקה האסלאמית של איראן אם היא תותקף. (Christian Science Monitor, 30/1/06).

מדינות ערב מודאגות מהניסיונות של חזבאללה להשתלט על ממשלת לבנון. מזכיר הליגה הערבית עמר מוסא: "אני מודאג מהמצב [בלבנון]"; בסעודיה, המלך עבדאללה עודד את הלבנונים "להגן על האחדות הלאומית"; שר החוץ הירדני: "ירדן תומכת בממשלת לבנון ובמוסדותיה. לבנון עוברת בתקופה רגישה ולאחרים הערבים יש את האחריות לעמוד על ידה" ([דיילי סטאר](#), 5/12/06).

סוף.

⁴ ראו גם את הציטוטים לעיל אודות תמיכתה של איראן בחזבאללה ובחמאס, והקשרים של סוריה ואיראן לצבא המהדי בעיראק ולמיליציה האסלאמית בסומליה.